

til 3. behandling af forslaget til finanslov for 1955-56“, Folketingstidende 1954-55, tillæg D, bilag nr. 99, sp. 3965 ff); man har herved været i overensstemmelse med den hævdvundne praksis, at staten har til opgave at sikre bevarelsen af skrevne kilder af enhver art til belysning af dansk historie. Den stedfundne udvikling har tillige vist, at Erhvervsarkivets særlige karakter gør det naturligt, at det organiseres som en helt selvstændig institution.

Allerede før den 1. verdenskrig overvejede man inden for dansk arkivvæsens ledelse, hvordan man bedst kunne sikre de skriftlige kilder (bogholderi, korrespondance m. m.) der lå hos erhvervsvirksomhederne og organisationerne. Man var herved under påvirkning både fra udviklingen i historieforskningen og fra efterretningerne om, at man i udlandet var begyndt at oprette institutioner, der havde til opgave at indsamle arkivalier fra erhvervslivet.

Historieforskningens arbejdsområde var gennem det 19. århundrede blevet mere og mere udvidet. I stigende grad indrog man det økonomiske liv i studierne, og resultatet var en historiefremstilling, som søgte at give et fuldstændigere indtryk af fortiden ved også at tage hensyn til det økonomiske livs udvikling og dets samvirken med det øvrige samfund. Under dette arbejde havde historikerne i stigende grad brug for det kildemateriale, der lå rundt om ved de enkelte virksomheder og hos erhvervsorganisationerne. Det viste sig imidlertid uoverkommeligt både at få kendskab til, hvad der var bevaret, og at udnytte det spredte materiale. Til dette kom, at kun få virksomheder havde indsigt i, hvad der burde bevares. Efter århundredskiftet begyndte historikerne i fortæelse med erhvervslivet et arbejde for at råde bod på dette misforhold. Man valgte at oprette selvstændige arkiver, der skulle indsamle og bevare de dele af erhvervslivets arkivalier, som var af historisk interesse. Før 1914 var der oprettet sådanne erhvervsarkiver i Tyskland, Holland og Schweiz.

Efter 1920 blev arbejdet for bevarelsen af erhvervslivets arkiver også taget op i andre lande. Nye erhvervsarkiver blev oprettede. Andre steder valgte man at lade arkivalierne indgå i de bestående statsarkiver, men det har vist sig at være en mindre heldig løsning, fordi denne opgave altid må være en biting for disse institutioner, der er baseret på at varetage andre opgaver. Det viste sig heller ikke heldigt, når man ved forskellige handels- og højskoler eller stor-virksomheder oprettede mindre samlinger. Materialet blev her for spinkelt; det var ikke tilstrækkeligt repræsentativt og tillod ikke at belyse sammenhængen mellem forskellige erhverv, mellem flere virksomheder m. m.

Erhvervsarkiverne blev oftest skabt i nøje forbindelse med universiteterne. En følge deraf har det været, at de som regel foruden at modtage arkivalier også har udfoldet et betydeligt arbejde som forskningsinstitutioner. Denne tendens er yderligere blevet udviklet derved, at erhvervsarkiverne ikke som andre offentlige arkiver har et omfattende besøg på læsesalen. Slægtshistorikerne, der udgør flertallet af arkivernes besøgende, søger ikke til erhvervsarkivernes samlinger, og derved frigøres personalet til videnskabeligt arbejde. Erfaringen fra udlandet godtgør, at erhvervsarkivernes ideale form er den selvstændige institution, der i sig forener et arkivs og et forskningsinstituts opgaver.

Erfaringerne fra udlandet bekræftes også af det danske erhvervsarkivs udvikling. Arkivledelsens overvejelser før 1914 førte ikke til oprettelsen af noget erhvervsarkiv, hvorimod Rigsarkivet og landsarkiverne modtog enkelte handelshuses arkiver. I løbet af 1920'erne og 30'erne blev sagens løsning dog mere og mere påtrængende, idet Videnskaberne Selskabs arkivkommission gennem sit indsamlingsarbejde konstaterede tilstedeværelsen af adskillige værdifulde arkiver hos forskellige virksomheder, arkiver, der dels ikke var kendt, dels blev opbevaret under lidet betryggende forhold. Da man samtidig ved Århus universitet var meget interesseret i at knytte et arkiv til byen, blev resultatet, at man i 1942 dannede „Komiteen for oprettelse af et erhvervsarkiv i Århus“. I komiteen indtrådte foruden rigsarkivaren repræsentanter for Århus bystyre, universitetet, statsbiblioteket og Videnskaberne Selskabs arkivkommission.

Komiteen begyndte straks et indsamlingsarbejde for at klargøre, om der var grundlag for oprettelse af et erhvervsarkiv. I de følgende år modtog man fra hele landet betydelige mænder arkivalier; de nødvendige kontorlokaler og magasiner blev stillet til rådighed på Århus rådhus. I 1948 fandt man, at det udførte arbejde havde godtgjort, at der var behov for et erhvervsarkiv, og man oprettede da en selvejende institution under navnet Erhvervsarkivet. I forbindelse hermed ansattes en magister i historie som arkivar og daglig leder.

De følgende år understregede yderligere Erhvervsarkivets berettigelse. Næsten alle de landsomfattende erhvervsorganisationer afleverede deres arkiver, og en række lokale organisationer fulgte efter, ligesom der skete afleveringer fra en lang række private virksomheder inden for erhvervslivets forskellige grene. De tidligere til Rigsarkivet og landsarkiverne afleverede arkivalier fra erhvervsvirksomheder overførtes til Erhvervsarkivet. I 1950 var det ikke længere muligt at rumme sam-